

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

SOSIAALITURVA-ASIOIDEN MUUTOKSENHAKULAUTAKUNNAN TOIMINNASTA VUODELTA 2022

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta.....	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	6
4. Toimenpiteet.....	6
4.1 Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet.....	6
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	6

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa SAMU:n toiminnasta vuodelta 2022 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 6.4.2023 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 kolmanteen vaikuttivat edelleen jatkunut covid-19-pandemia ja sen aiheuttamat toimenpiteet sekä helmikuussa 2022 käynnistynyt Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan. Ukrainan kriisin myötä lisääntynyt maahantulo, kriisiapu sekä kriisin seurannaisina käynnistyneet globaalien talouden haasteet ovat vaikuttaneet koko hallinnonalan toimintaan. Vuoden 2022 tulostavoitteiden toteutumista on arvioitu 1-5-asteikolla kuten aiemminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. Jos joku merkittävä tavoite ei ole toteutunut, voi kokonaisarvosana olla enintään 3,5. Toisaalta, jos toteutumatta on jäänyt vähäiseksi arvioitu tavoite, voi kokonaisarvosana olla 4 tai 4,5., samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että SAMU on toteuttanut vuoden 2022 tulostavoitteet 3,5 (arvosana 1/2/3/4/5).

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

- 1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.
- 2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:
- 3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.
- 4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.
- 5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:n sisäisessä valmisteluryhmässä sekä sosiaaliturva- ja vakuutusosaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja virasto on antanut siitä palautteen. Sosiaali- ja terveysministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä SAMU:n vuoden 2022 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

SAMU:n yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta toiminnan tavoite on edistää muutoksenhakijoiden oikeusturvaa toimeentuloturvaan koskeissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti lainmukaisia, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia yksilöllisesti perusteltuja päätöksiä. Lautakunnan onnistumista seurataan lautakunnan päätöksistä vakuutus oikeuden muutosprosentin, kanteluiden määrän osalta sekä lisäksi käsittelyajan osalta.

SAMU:n palvelukyvyn laatua mitataan ratkaistujen valitus- ja poistoasioiden käsittelyajalla. Lautakunnan käsittelyaikaa mitataan kahdella eri tarkastelujaksolla, vuoden ja kuukauden ajanjaksoilla. Tulossopimuksessa tavoitteeksi asetettu koko vuoden 2022 keskimääräinen käsittelyaika 6,0 kuukautta ja joulukuun 2022 keskimääräiseksi käsittelyajaksi 6 kuukautta. Vuoden 2022 keskimääräinen käsittelyajan toteuma oli 6,5 kuukautta (v. 2021 6,2 kk). Joulukuun osalta tavoitteesta jäätiin sen ollessa 6,9 kuukautta. Vuonna 2022 käsittelyaikatavoitteet eivät aivan toteutuneet osalta ja varsinkin joulukuun tulostavoite ylittyi. Lautakunnan saavuttamaa tulosta voidaan pitää osittain toteutuneena.

Vakuutusoikeuden ratkaisuisissa muutosprosentti oli vuonna 2022 keskimäärin 9,4 prosenttia (v. 2021 4,9 %), joka on alle tulosneuvotteluissa asetetun tulostavoitteen alle 12. Tältä osin sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta saavutti hyvin tavoitteen.

Oikeudenmukaisuuden vaikuttavuustavoitteet toteutuivat edellisvuoden tasossa. Kanteluiden määrä pysyi vähäisenä, kun niitä tehtiin vuonna 2022 ainoastaan 3 kappaletta (v. 2021 2 kpl), ja määrää voidaan pitää hyvänä verrattuna lautakunnan asiamääriin ja tulostavoitteeseen, joka oli alle 10.

SAMU:n toiminnan kehittäminen on ollut sosiaali- ja terveysministeriön painopisteenä. Käsittelyaikojen lyhentäminen ja siten muutoksenhakijoiden oikeusturvan parantaminen on ollut tärkein tavoite. Lautakunnan tuloksellisuuteen vaikuttavat edelleen suuret valitusmäärät. SAMU:n ydintoiminta eli valitus- ja poistoasioiden ratkaiseminen on pyritty pitämään mahdollisimman tehokkaana. Vuoden 2022 vakinaistettiin koronavuosien aikana käyttöön otettu etätyö.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Palvelut

SAMU:n palvelukyvyn laatua mitataan ratkaistujen valitus- ja poistoasioiden käsittelyajalla. Lautakunnan käsittelyaikaa mitataan kahdella eri tarkastelujaksolla, vuoden ja kuukauden ajanjaksoilla. Tulossopimuksessa tavoitteeksi asetettu koko vuoden 2022 keskimääräinen käsittelyaika 6,0 kuukautta ja joulukuun 2022 keskimääräiseksi käsittelyajaksi 6 kuukautta. Vuoden 2022 keskimääräinen käsittelyajan toteuma oli 6,5 kuukautta (v. 2021 6,2 kk). ja joulukuun käsittelyaika oli 6,9 kuukautta. Vuonna 2022 käsittelyaikatavoitteet eivät aivan toteutuneet koko vuoden osalta ja joulukuun tulostavoite jäi 9 kuukautta alle tavoitteen. Tavoitteen toteuma johtui ratkaistujen määrän laskusta ja vireille tulleiden asioiden määrän voimakkaasta noususta loppuvuoden aikana ja uusien työntekijöiden rekrytoinnin ajoittumisesta syksyllä.

	2022	2021
Käsittelyaika	6,5	6,2
Tulostavoite	6,0	6,5
Valitusten muutos %	9,4	4,5
Tulostavoite	12	15

Vuoden 2022 osalta arvioitiin SAMU:un saapuvan 40 000 valitusasiaa. Vuonna 2022 lautakuntaan saapui 40 550 valitusasiaa. Uusien valitusasioiden määrä nousi edellisestä vuodesta 1 999 asialla (5,2 %). Uusien asioiden lisäksi SAMU:un siirtyi ratkaisemattomia asioita vuodelta 2021 yhteensä 20 2229. Vireillä olevien käsittelemättömien asioiden määrä nousi 1 314 asialla (3,3) % ja oli vuoden lopussa 22 562.

SAMU:n tulostavoitteena oli käsitellä 42 000 valitusasiaa. Lautakunta ratkaisi vuonna 2022 yhteensä 38 226 valitusasiaa. Ratkaisujen määrä laski edellisestä vuodesta 1 314 asialla. Ratkaisujen määrään on vaikuttanut se, että SAMU on sopeuttanut henkilöstömääräänsä saapuneiden asioiden määrän pienentyessä. Kuitenkin kesällä saapuneiden asioiden määrä kääntyi nousuun ja uusia henkilöitä palkattiin syksyn aikana, joten ratkaisujen määrä alkoi kasvaa vasta 2023 puolella.

Lautakunnan saavuttamaa tulosta voidaan pitää osittain toteutuneena käsittelyaikojen ratkaisujen määrän suhteen.

	2022	2021
Saapuneet asiat	40 559	38 560
Tulostavoite	40 000	45 000
Ratkaistut asiat	38 226	39 540
Tulostavoite	42 000	43 000

Toimintakyky

Toimeentulo

Horisontaaliset

SAMU:n horisontaalisina tulostavoitteina oli järjestää jokaiselle virkamiehelle työtehtäviin liittyvää koulutusta, virkamiesvaihdon edistäminen, viraston tunnettavuuden lisääminen, valtion työnantaja kuvan uudistamista, HANDI-palvelun käyttöönoton tehostamista, tiedonhallintalain toimeenpanemisen ja digitaalisten palvelujen aikaansaamista sekä toiminnallisen tasarvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttaminen. Henkilöstön osaamista ja kehittämistä on toteutettu etäyhteyksin sisäisillä koulutuksilla. Virkamiesvaihto on toteutettu vuoden 2023 alkupuolella. Työnantaja kuvaa on terävöitetty kotisivuilla ja rekrytointi-ilmoituksissa. HANDI-palvelun käyttöönottoa on tehostettu vuoden aikana. Tiedonhallintalain vaatimusten mukainen voimaannapano toteutettiin vuoden 2022 aikana. SAMU arvioi digitaalisen turvallisuuden tilaa yhdessä järjestelmän toimittajan kanssa neljä kertaa vuodessa SAMU:lla on myös nimetty tietosuojavastaava. Horisontaalisten tavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin.

Taloudellinen asema (rahoitus)

Toiminnan taloudellisuutta mitataan päätöksen käsittelyhinnalla joka vuoden 2022 oli 224 (v, kun vuonna 2021 se oli 210 euroa. Ratkaisun kustannus nousi valitus- ja ratkaisumäärien voimakkaasta vähenemisestä ja yleisen kustannustason nousun johdosta, joten tulostavoite

(204 euroa) ei toteutunut. Talousarviossa SAMU:lle oli myönnetty 8,820 milj. euroa ja siirtyviä eriä oli 1,921 milj. euroa. Toiminnan kulut olivat 8,557 milj. euroa ja vuodelle 2023 siirtyi 2,185 milj. euroa. Taloudellisten tavoitteiden voidaan arvioida toteutuneen hyvin.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 6.4.2023 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Tilintarkastajan vuosiyhteenvetdon mukaan: Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

4. Toimenpiteet

4.1 Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalle ehdotetut toimenpiteet

SAMU:n perustamisen yhteydessä tehtiin paljon uudistuksia muun muassa lautakunnan organisaatioon, hallintoon ja jaostotoimintaan. Osa muutoksista toteutettiin lainsäädäntömuutoksien, osa uudessa työjärjestyksessä ja lukuisat yksityiskohdat erilaisissa sisäisissä menettelytapaohjeissa. Jaostotoimintaan tehdyt muutokset ja sähköisen asianhallintajärjestelmän kehittämistoimet mahdollistivat sen, että SAMU:ssa tehtiin enemmän ratkaisuja kuin koskaan aikaisemmin ja käsittelyaika kääntyi laskusuuntaiseksi vuoden 2018 aikana ja jatkui edelleen vuosina 2020 ja 2021, mutta vuoden 2022 aikana käsittelyajat ovat hieman pidentyneet.

SAMU:n perustamisesta ja toiminnan kehittämisestä on seurannut paljon muutoksia henkilökunnan työskentelyolosuhteisiin. Muutosten keskellä henkilökunta on suoriutunut työstään hyvin ja ollut aktiivisesti mukana kehittämässä uuden viraston toimintaa.

Kun otetaan huomioon etuuskien merkitys edunhakijoille, käsittelyajan lyhentämistä on syytä jatkaa. Ministeriö edellyttää, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tulosten kohentamiseksi:

- valitusasioiden ruuhkautumisen estämiseksi käsittelyajat tulee pitää tavoitteiden mukaisina. Tämä edellyttää lautakunnassa toteutettavaa sisäisen toimintaprosessin jatkuvaa kehittämistä ja huomioon ottamista
- päätöstuotanto pidetään tehokkaana huolehtimalla toimivista prosesseista ja optimaalisesta henkilöstörakenteesta

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Toimenpiteet, joita ministeriö aikoo toteuttaa, jotta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintaedellytykset voisivat parantua:

- jo tapahtuneista lain muutoksista ja tulevista etuuslainsäädännön muutoksista aiheutu-
neisiin muutoksenhakuihin pyritään varaamaan riittävät resurssit.
- Virkamiesvaihtoa edistetään siten, että vähintään yksi henkilö pystyy osallistumaan vuo-
den aikana vaihtoon.

Muutoksenhakua lakien vaikutusarvioinnin yhteydessä kehitetään yhteistyössä ministeriön
kanssa.

Helsingissä 6.6.2023

Sosiaali- ja terveysministeri


Hanna Sarkkinen

Kansliapäällikkö


Veli-Mikko Niemi

JAKELU

Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori
Perhe- ja peruspalveluministeri
Tarkastuspäällikkö

